

Benny Goodman kao inspiracija skladateljima 20. stoljeća

Ivanović, Danijela

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:459801>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-24**



Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA
VII. ODSJEK ZA DUHAČKE INSTRUMENTE

DANIJELA IVANOVIĆ

BENNY GOODMAN KAO INSPIRACIJA
SKLADATELJIMA 20. STOLJEĆA

DIPLOMSKI RAD



ZAGREB, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VII. ODSJEK ZA DUHAČKE INSTRUMENTE

BENNY GOODMAN KAO INSPIRACIJA

SKLADATELJIMA 20. STOLJEĆA

DIPLOMSKI RAD

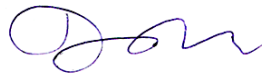
Student: Danijela Ivanović

Mentor: doc. art. Davorin Brozić

Ak.god. 2023./2024.

ZAGREB, 2024.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR



doc. art. Davorin Brozić

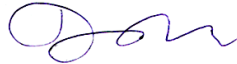
U Zagrebu, 29.5.2024.

Diplomski rad obranjen ocjenom

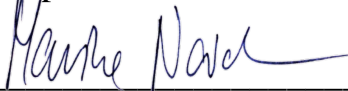
vrlo dobar (4)

POVJERENSTVO:

1. doc. art. Davorin Brozić



2. red. prof. art. Marina Novak



3. red. prof. art. Saša Nestorović



OPASKA:

RAD JE DOSTAVLJEN ZA POHRANU KJIŽNICI MUZIČKE AKADEMIJE

Sažetak

Ovaj rad bavi se opisivanjem i tumačenjem načina na koje je Benny Goodman, najpoznatiji *jazz* klarinetist 20. stoljeća, bio uzor nekim od ključnih skladatelja njegovog vremena: Béla Bartók, Aaron Copland, Leonard Bernstein, Darius Milhaud, Francis Poulenc, Paul Hindemith i Morton Gould. Rad pruža biografske podatke o skladateljima te ističe važne događaje i kompozicije tijekom njihovih glazbenih karijera. Poseban naglasak je na skladbama koje su naručene od strane Goodmana i na njegovoj suradnji s navedenim skladateljima. Također se analiziraju Goodmanove sviračke sposobnosti i opći razvoj tehnika sviranja *jazz* glazbe. Kroz rad se naglašava Goodmanov utjecaj na klasičnu i *jazz* glazbu, ističući da je tijekom njegova života nastalo nekoliko najznačajnijih klarinetističkih djela. Osim toga, naglašava se da Goodman nije samo stekao kolege, već i doživotne prijatelje.

Ključne riječi: *jazz* žanr, klarinet, Benny Goodman, glazba 20. stoljeća, inspiracija

Abstract

This paper deals with describing and interpreting how Benny Goodman, the most renowned jazz clarinetist of the 20th century, served as an inspiration to some of the key composers of his time: Béla Bartók, Aaron Copland, Leonard Bernstein, Darius Milhaud, Francis Poulenc, Paul Hindemith, and Morton Gould. The paper provides biographical information about the composers and highlights significant events and compositions throughout their musical careers. Special emphasis is placed on the compositions commissioned by Goodman and his collaboration with the mentioned composers. Additionally, Goodman's musical abilities and the general development of jazz music performance techniques are analyzed. The paper emphasizes Goodman's influence on classical and jazz music, underscoring that some of the most significant clarinet works were created during his lifetime. Furthermore, it emphasizes that Goodman not only acquired colleagues but also lifelong friends.

Keywords: jazz genre, clarinet, Benny Goodman, 20th century music, inspiration

Sadržaj

Uvod	5
Benny Goodman	6
Béla Bartók	8
Aaron Copland	10
Leonard Bernstein.....	12
Darius Milhaud	14
Francis Poulenc	16
Paul Hindemith	19
Morton Gould.....	20
Zaključak	23
Popis Literature	25
Popis slika.....	27
Popis notnih zapisa	28

Uvod

Benny Goodman, kao najvirtuozniji klarinetist svog vremena, bio je i ključna osoba koja je povezala dva, na prvi pogled nespojiva, glazbena žanra: *jazz* i klasičnu glazbu. Njegove impresivne tehničke vještine, izražajna interpretacija i kreativnost čine ga jednim od najutjecajnijih glazbenika 20. stoljeća. Budući da se Goodman kretao u društvenim krugovima povezanim s klasičnom glazbom i nije se ograničavao samo *jazz* žanrom, inspirirao je mnoge skladatelje da napišu kompozicije koje su povezale praznine između ta dva glazbena stila.

Ovaj rad obuhvaća sedam kompozitora s kojima je Benny Goodman surađivao. Skladatelji i izvođači koji su imali veliki značaj u Goodmanovom stvaralaštvu i razvijanju kao glazbenika, a nisu detaljno opisani su: André Previn, Louis Armstrong, Glenn Miller, Frank Sinatra, Ella Fitzgerald, Fats Waller, Benny Carter, Igor Stravinsky i Arturo Toscanini. Svima njima Goodman nije sudjelovao samo kao instrumentalna pratnja već je doprinio glazbi prilagođavajući se različitim stilovima. Previn je često isticao Goodmanovu tehniku i muzikalnost jer su mu koristile kao inspiracija kada je sam pokušao uvrstiti elemente *jazza* u klasične skladbe. Goodman je jedan od rijetkih muzičara među svojim suvremenicima koji je uspješno istražio nove teritorije između *jazza* i klasike. Time je stvorio priliku ostalim skladateljima da realiziraju i istaknu svoje kreativne ideje.

Cilj rada je dublje razumijevanje nastanka i evolucije *jazz* glazbe kao žanra. Kroz daljnji tekst nastojat ćemo pojasniti kako su se pojedini skladatelji nosili sa životnim izazovima i kako su ti izazovi utjecali na njihovu glazbu.

Benny Goodman

Benjamin David Goodman rođen je 30. svibnja 1909. u Chicagu, SAD. Od jedanaestero djece Davida i Dore, rođene Grinsky, Goodman je bio među mlađima to jest osmi po redu. Zbog loše financijske situacije njihov otac morao je emigrirati iz Varšave gdje je radio kao krojač. Cijela obitelj živjela je u Chicagu. U tome gradu saznali su da Sinagoga *Kehilat Jacob* održava predavanja o glazbi i daje instrumente na posudbu učenicima za vrlo malu svotu novaca. Te informacije motivirale su Bennyja i njegova dva starija brata te su redovito pohađali nastavu u Sinagogi. Harry, najstariji brat, svirao je tubu. Freddie je svirao trubu, a Benny kao najmlađi među trojicom na posudbu je dobio klarinet.

Goodman je naučio svirati klarinet do razine da je mogao imitirati poznatog *jazz* zabavljača Teda Lewisa. Svirao je dovoljno kvalitetno da je već u dvanaestoj godini života mogao zarađivati na temelju svojeg talenta. S navršениh 16 godina pridružio se bendu Bena Pollacka i otišao u Kaliforniju gdje je djelovao do 1933. Svirao je u mnogo bendova, ali nakon Kalifornije odlučuje nastaviti karijeru samostalno. Iste godine (1933.) upoznaje promotora te društveno prominentnog obožavatelja *jazza* i glazbenog kritičara, Johna Henryja Hammonda Juniora. Hammond je bio vrlo bitan u organizaciji snimanja za Goodmana s izvanrednim glazbenicima crnačke populacije tog vremena. Kasnije, Goodman postaje prvi vođa benda bijele rasne skupine čiji sastav uključuje glazbenike crne rasne skupine. Članovi benda crnačke populacije bili su klavirist Teddy Wilson, udaraljkaš (vibrafonist) Lionel Hampton i *jazz* gitarist Charlie Christian koji bio dio benda od 1939. do 1941. godine, kada su bili oformljeni kao sekstet. Goodman je stekao reputaciju zahvaljujući snimkama koje je napravio te je bio veoma tražen i kvalitetan glazbenik. 1934. godine uz pomoć Hammonda formirao je stalni bend pod nazivom *Benny Goodman Orchestra*. Narednih godina sastav se mijenjao te su djelovali kao septet, sekstet, kvintet, kvartet te na kraju završili u triju. Svirali su na subotnjem noćnom radiju pod nazivom *Let's dance* gdje je mnoštvo ljudi primijetilo Goodmana kao umjetnika te se njegovo ime od tada počelo isticati u nacionalnim medijima. Nakon završetka razdoblja u kojem je nastupao na radiju, započinje turneju po SAD-u. Publika na koncertima nije bila očarana sve dok nisu stigli u *Palomar Ballroom* u Los Angelesu gdje su slušatelji bili toliko oduševljeni da su ustali sa svojih sjedećih mjesta, stali pred pozornicu slušati i na kraju pljeskali bendu za odličnu izvedbu. Taj događaj smatra se početkom ere *Swinga*. 10. ožujka 1937. Goodman i njegov bend nastupali su u kazalištu *Paramount* u New Yorku. Svirajući jednu od svojih tematskih pjesama *Let's dance* ostavili su publiku u velikom oduševljenju i pozitivnoj

emocionalnoj reakciji te su cijelo vrijeme plesali takozvani *jitterburg*.¹ Taj nastup obilježava dan kada je Benny Goodman neformalno proglašen „Kraljem *Swinga*“.

1962. godine, Goodman je sa svojim bendom otputovao u Sovjetski Savez na službenu misiju Vlade Sjedinjenih Američkih Država. Na sveukupno održana 32 koncerta iz publike ih je slušalo više od 180.000 Sovjeta. Goodman je ondje prozvan „pravim pjesnikom klarineta“. Osim što je bio veoma poznat u žanru *jazz* glazbe, jako je volio i klasičnu glazbu te se u jednom periodu života posebno bavio tim područjem. S obzirom da je izvodio klasične skladbe kada god bi mu se pružila prilika, naručivao je koncerte za klarinet od danas poznatih skladatelja: Béle Bartóka, Paula Hindemitha i Aarona Coplanda. Da bi se počeo isticati i kako bi ostavio trag u klasičnoj glazbi, Goodman je prvu skladbu naručio od Béle Bartóka, *Dvostruki koncert za klarinet i violinu*. Praizvedba navedene skladbe održala se u siječnju 1939. u dvorani *Carnegie Hall*, a uz Goodmana nastupili su Bartók i Jozsef Szigeti. Djelo su izveli pod nazivom *Rapsodija za klarinet i violinu: Verbunkos i Sebes*. 1940. snimili su proširenu verziju trija nakon što je Bartók dovršio novi srednji stavak, a cijeli trio nazvao je *Kontrasti*. Goodmanove narudžbe skladbi rezultirale su stvaranjem novih i modernih skladbi za klarinet te obogaćivanje klarinetističkog repertoara za buduće naraštaje umjetnika i izvođača.



Slika 1: Béla Bartók, Jozsef Szigeti i Benny Goodman u sastavu za izvedbu *Kontrasta*

¹ Vrsta *swing* plesa.

Béla Bartók

1938. godine napisao je *Kontraste* na poticaj Jozsefa Szigetija. Primarni razlog za naručivanje ove skladbe bilo je zbog financijske pomoći mladom Bennyju Goodmanu. Pri samom nastanku *Kontrasta* bile su prisutne dvije različite interpretacije. Goodman je skladbu zamislio kao jednostavan komad tj. rapsodiju s elementima mađarskog folklora i polaganim uvodom kojemu slijede energične i pomalo nervozne pasaže. Međutim, kada je Bartók uočio Goodmanove sviračke sposobnosti uvod je pretvorio u slobodnije kretanje čime je stvorio glazbu puno bližu Goodmanovom stilu sviranja. Kroz skladbu violina i klarinet međusobno dijele fragmente melodija, pri čemu svaki instrument pruža rapsodičnu pratnju drugome. U siječnju 1939. Goodman, Szigeti i klavirist Egon Petri izveli su skladbu, pod tadašnjim nazivom, *Dva plesa*, u koncertnoj dvorani *Carnegie Hall*. Nitko od njih trojice, uključujući i Bartóka, nije bio zadovoljan nastupom zbog načina kojim je skladba napisana. Bilo je potrebno uvesti proširenu strukturu skladbe koja će sadržavati uravnoteženo sporije kretanje dviju dionica. Novo osmišljeno rješenje bilo je nadodani stavak smješten između dva plesa s naslovom *Piheno*. Promijenjeni naslov i doradena verzija skladbe po prvi put izvodi se u travnju 1940. godine.



Slika 2: Tarogato klarinet

Kontrasti su jedina Bartókova kompozicija za komorni ansambl koja sadrži puhački instrument. Nije prakticirao dodavanje drugačijih instrumenata u sastave sa žičanim instrumentima jer nije znao na koji način doprinijeti tonskoj kvaliteti miješanjem različitih vrsta instrumenata. Gudače je tretirao kao homogenu grupu stoga mu je novi stil skladanja bio izazov. U kvintetima Wolfganga Amadeusa Mozarta i Johannes Brahmsa dodavanje klarineta, čija je boja tona zvukom topla i bogata, nije se pokazalo kao najbolji rezultat što se tiče uklapanja boje tona među gudače, pogotovo u donjem registru klarineta. Bartók je odlučio pronaći novo rješenje za problem koji ga je omeo pri pisanju skladbe. Odabrao je prigodan naslov skladbe koji ističe

suprotnosti instrumenata s kojima se suočio. U ovoj skladbi možemo uočiti odraz Bartókovog interesa i istraživanja srednjoeuropske tradicionalne glazbe. Dva od tri stavka su zapravo vrste folklornih plesova.

Prvi, *Verbunkos*, potječe iz 18. stoljeća. Koristio se za privlačenje novih regruta tj. mladića koji se dobrovoljno javljaju ili su pozvani u vojnu službu. Upravo zbog toga, naziva se i plesom regrutiranja. Izvodili su ih vojnici u uniformama s mačevima i polukružnim potkovama za cipele. Izvođači koji bi sudjelovali u navedenom karakterističnom plesu svirali su na koničnim klarinetima pod nazivom *tarogato*. Postao je simbol slobode u mađarskoj borbi protiv habsburške represije. Klarinet u ovome stavku ističe i predstavlja glavnu temu, a kadenca na samom kraju pokazuje kontraste izvedene unutar opsega jednog instrumenta. Ples *Verbunkos* je karakteriziran živahnim ritmom i koracima koji oponašaju vojničke pokrete. U tradicionalnim izvedbama često su korišteni tamburaški ansambli ili drugi folklorni instrumenti poput violine, cimbala i klarineta. Ovaj ples često se izvodi u parovima ili u grupama i ima specifičan stil pokreta i ritmički uzorak koji odražava povijesni kontekst i tradiciju vojničkih plesova.

Drugi stavak, *Piheno*, u prijevodu znači opuštanje. Prvi dio nije dugog trajanja te predstavlja dijalog između klarineta i violine s jedinstvenim harmonijama koje su već u trećem taktu prekinute trilerima u basovskom registru klavira. Srednji dio je karakterno nervozniji. Završni dio stavka ponavlja temu koju smo već čuli u uvodu ovog plesa, ali ovaj put s temom većinom u klaviru. *Piheno* je plesni stil koji potječe iz Bugarske. Ovaj tradicionalni ples karakterizira brzi ritam, energični koraci i upečatljivi kostimi. Ples *Piheno* često se izvodi u parovima ili u grupama, pri čemu plesači koriste dinamične pokrete tijela i nogu. Glazba koja prati ovaj ples obično se izvodi na tradicionalnim bugarskim instrumentima poput tambura i gajda. *Piheno* je često dio folklornih priredbi, festivala i kulturnih događanja diljem Bugarske i drugih zemalja slične kulturne baštine.

Sebes, treći stavak, predstavlja još jedan brzi ples. Ponovno u tri djela. Specifičnost ovog stavka je što zahtijeva dvije violine za jednog izvođača. Jednu standardnu i drugu sa spušenim *G* i *E* žicama za pola tona. Također zahtijeva korištenje *A* i *B* klarineta. Uvodni intervali su kvinte na već spomenutoj drugoj violini na što se klarinet nadovezuje temom. Slično kao drugi stavak, nakon središnjeg malo bržeg i ritmičnog dijela, vraća se na prvi gdje violina nastupa s virtuosnom kadencom te kompletna skladba ubrzava do euforičnog završetka. *Sebes*, kao još jedan tradicionalni ples, potječe iz istočne Turske, posebno iz regije Kars. Ovaj ples dio je kulturne baštine naroda koji žive u istočnoj Anadoliji i Kavkazu. Ples se karakterizira specifičnim ritmom i pokretima koji oponašaju marširanje, trčanje i vojničke korake, slično kao *Verbunkos*. Također, često uključuje upotrebu oružja poput mačeva ili sablji. Ples *Sebes* obično se izvodi u grupama, a ponekad i pojedinci izvode solističke dijelove. Ovaj ples često se izvodi

na festivalima, svečanostima i drugim kulturnim događanjima kako bi se očuvala tradicija i identitet zajednice koja ga prakticira. Szigeti je Béli Bartóku u jednom pismu opisao skladbu te ga na taj način uvjerio da je Goodman odličan izbor za solista:

„Mogu ti garantirati da Benny može odsvirati na klarinetu sve što je fizički moguće i to na divan način (u puno višem registru od najvišeg tona u *Till Eulenspiegel* Richarda Straussa). No, u određenoj mjeri zapisi će ti pokazati njegov zvuk i virtuoznost. Nemoj biti u strahu zbog „hot jazz” zapisa, već je snimio Mozartov kvintet s kvartetom iz Budimpešte, a sljedeće sezone izvest će komornu glazbu za klarinet i gudače Sergeja Prokofjeva u sklopu ciklusa koncerata *New Friends of Music* ². Njujorska filharmonija ga je također tražila da održi koncert s njima”.³ (Szigeti, 1938.)

Aaron Copland

Rođen je 14. studenog 1900. u New Yorku. Jedan je od najpoznatijih američkih skladatelja. Najmlađi od petero djece u židovskoj obitelji porijeklom iz Litve. Jedna od vrlo bitnih osoba u njegovom glazbenom usponu bio je Serge Koussevitzky, glazbeni direktor *Boston Symphony Orchestra* koji je izvodio njegova djela. Kako se razvijao kao skladatelj istovremeno je eksperimentirao svojih stvaralačkih sposobnosti u raznim žanrovima te na taj način došao do stila koji ga najbolje opisuje. Usavršavao je svoj rad raznim suvremenim tehnikama sviranja glazbe 20. stoljeća. 1960-ih godina Copland se više posvećuje dirigiranju jer mu ponestaje inspiracije za skladanje.

Kada je Benny Goodman bio primoran razdoblje *swinga* privesti kraju, odlučio se posvetiti klasičnom repertoaru. Više nije imao mnogo prilika za javne nastupe sa svojim *Bigbandom* u području *jazza* stoga je morao pronaći drugi pravac u svojoj karijeri. Već je bio vrlo dobro upoznat sa standardima klarinetističkog repertoara. Umjesto da se vratio ponovno na iste skladbe koje je već savladao, Goodman je naručio nekoliko novih

²Novi prijatelji glazbe

³Sutherland, citirano u Kentuckyju 2018. (originalni izvor: Todd Crow: *Bartók Studies*, 1976., Detroit: *Information Coordinators*, stranica 131)

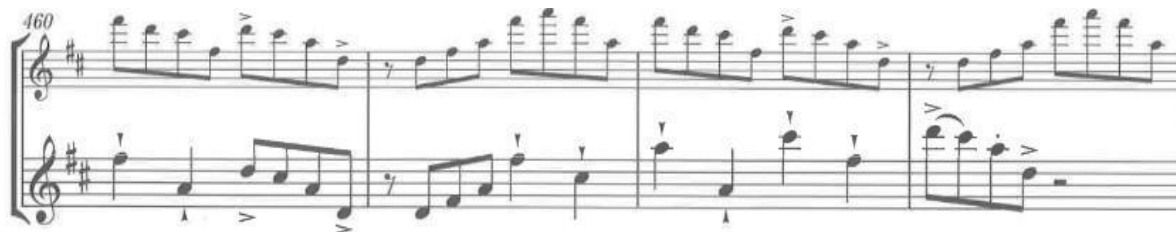


Slika 3: Aaron Copland kao dirigent Los Angeles Philharmonic i Benny Goodman kao solist

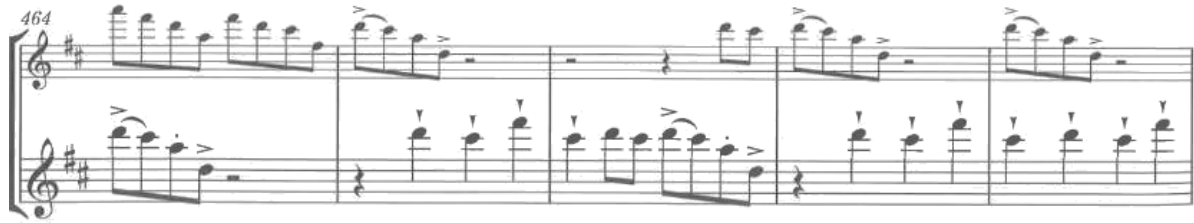
kompozicija za vlastitu kolekciju. Naručivanje kompozicija nije bila nepoznanica u tadašnje vrijeme. Jazz klarinetist Woody Herman bio je jedan od onih koji je krenuo tim putem kada je zatražio Igora Stravinskog da napiše *Ebony Concerto*. Od onoga što je Goodman naručio, Bartókovi *Kontrasti* i **Coplandov Koncert za klarinet, gudački orkestar, harfu i klavir** u modernom repertoaru su se posebno isticali. Goodman je 1947. godine zatražio Coplanda da mu napiše djelo, dvije godine nakon što je

skladatelj osvojio *Pulitzerovu nagradu* za balet *Appalachian Spring* i dvije godine prije nego što će osvojiti *Oscara* za glazbu iz filma *The Heiress*. Benny Goodman naručio je skladanje tog koncerta te platio Coplandu dvije tisuće dolara za dvogodišnje ekskluzivno pravo na izvođenje.

U raskošnom drugom stavku koncerta za klarinet mogu se pronaći elementi latino glazbenih stilova inspirirani Coplandovim odlaskom na četveromjesečnu turneju po Južnoj Americi, također 1947. godine. Kompoziciju je dovršio u jesen 1948., ubrzo nakon što se vratio s turneje. Tijekom skladanja najviše se brinuo oko tehničko-izvedbenih zahtjeva. Zbog otežanog ritmičkog zapisa i obilne upotrebe gornjeg registra u drugom stavku. Međutim, Copland je bio temeljito upoznat s Goodmanovim sviračkim sposobnostima. Nakon što je istražio općenite mogućnosti klarineta nije gledao na svoj rad kao nešto što bi izvođaču stvaralo problem. Bez obzira na to, ipak je odlučio pojednostaviti dijelove Koncerta, jer pasaže u originalnom zapisu teško je izvoditi i danas, a kamoli 1949. Rastvorbe pisanog D-dura u *altissimo* registru klarineta, uz tempo koji je označen, predstavljaju tehničke poteškoće izvan uobičajenih okvira. Iako je Benny Goodman bio poznat kao klarinetist velikih tehničkih mogućnosti, *coda* i određeni dijelovi u koncertu promijenjeni su u korist solista.



Notni zapis 1: Ulomak code Aarona Coplanda iz Koncerta za klarinet, gudače, klavir i harfu (taktovi 460 – 4463), opcija gornje dionice nalazi se u izdanju iz 1948. godine



Notni zapis 2: Ulomak code Aarona Coplanda iz Koncerta za klarinet, gudače, klavir i harfu (taktovi 464 – 468), opcija gornje dionice nalazi se u izdanju iz 1948. godine

Čak i nakon toga, Goodman nije odsvirao praizvedbu skladbe sve do 6. studenog 1950. godine. Orkestralnu pratnju izvodio je orkestar *NBC Symphony* pod vodstvom dirigenta Fritza Reinera. Publika nije bila u potpunosti oduševljena na samom početku kada je koncert tek izveden prvi puta u javnosti, ali s vremenom je steklo svoju popularnost te je i danas jedan od omiljenih klarinetističkih koncerata. Pedeset godina kasnije, djelo i dalje stoji kao izvrstan primjer Coplandovog glazbenog izraza. Kroz skladbu se ističu motivi otvorenih, rijetkih akorda, poseban zvuk drvenih puhačkih instrumenata kao u suiti *Our town* do zapadno-američkog zvuka iz baleta *Billy the Kid*, a pomalo i latino temperamenta prepoznatljivog iz *El Salon Mexico*. Sve od toga međusobno povezano bojama *jazza*. Kadenca nam prikazuje kako Copland ima široko polje znanja o skladanju i svestranost. Započinje potištene i lirske atmosfere s elementima prvog stavka te postepeno dodaje *jazz* stilove pisanja iz drugog stavka. Što se koncert više bliži kraju tako raste cjelokupna energija svih izvođača u orkestru, ne samo solista. Završetak simbolizira *glissando* od tona *f* *malog* do tona *d3*.

Leonard Bernstein

Rođen je 25. kolovoza 1918. godine u Lawrenceu, Massachusettsu. Kao mali dječak pohađao je satove klavira te škole *Garisson* i *Boston Latin*. Studirao je na *Harvardu* i stekao titulu *Bachelor of Arts, Cum Laude*. Prije samog završetka studiranja ostvario je dirigentski debi s glazbom koju je sam napisao za predstavu *The Birds*. Klavir, dirigiranje i orkestraciju studirao je na *Curtis Institute of Music*, u Philadelphiji. 1943. godine zaposlen je na prvoj stalnoj poziciji dirigenta tj. pomoćnog dirigenta u orkestru *New York Philharmonic*. 14. studenog 1943. godine imao je priliku ravnati orkestrom u dvorani *Carnegie Hall* umjesto Bruna Waltera. Koncert je bio emitiran na radiju i kao rezultat toga mnogi orchestri tražili su ga kao gostujućeg dirigenta na koncertima diljem svijeta. 1945. godine preuzeo je poziciju ravnatelja *New York Symphony Orchestra* koju je odrađivao do 1947., a 1958. godine postaje ravnateljem *New York*

Philharmonic. Više od dvjesto Bernsteinovih snimaka napravljeno je upravo uz taj orkestar. Do 1969. oborio je rekord s najviše izvedenih koncerata s orkestrom nego bilo koji prethodni dirigent do tada. Kasnije je stekao naziv titule „laureat dirigent“. Nakon Drugog svjetskog rata odlazi u London, a 1953. bio je prvi Amerikanac koji je dirigirao operu u *Teatro alla Scala* u Milanu. Radi se o *Medei* Luigija Cherubinija, s najvećom opernom divom Marijom Callas. Bernstein je oduvijek podržavao američke skladatelje. Bio je veoma blizak prijatelj s Aaronom Coplandom. Njihovo prijateljstvo trajalo je do kraja života. Toliko često je nastupao s Coplandovim skladbama da je njegove varijacije za klavir smatrao svojim zaštitnim znakom. Praizveo je Coplandove *Konotacije* u sklopu koncertne dvorane *Lincoln Center* 1962. godine (tada poznato kao *Philharmonic Hall*, a danas pod nazivom *David Geffen Hall*).



Slika 4: Leonard Bernstein i Benny Goodman na probi oko 1946.- 1948. godine

Preludij, fuga i rifovi Bernsteinova je skladba napisana za solo klarinet uz pratnju jazz ansambla. *Rif* se koristi u terminologiji *jazza* što označava kratku ponovljenu figuru. Sami naslov upućuje na kombiniranje klasične glazbe i jazz glazbe. Preludij kao prvi stavak, fuga kao drugi i *rifovi* kao treći stavak. Instrumenti uključeni u izvođački sastav ova tri kratka i neprekidna segmenta su limeni puhači i ritam sekcija za preludij, pet saksofona za

kratku fugu i zatim *rifovi* za sve izvođače uz klarinet kao solistički instrument. Prvi puta uz pratnju klavira, a tek onda za cijeli ansambl, kompozicija je dovršena 1949. za big band Woodyja Hermana, koji je na kraju nije izveo, vjerojatno zato što se njegov orkestar u to vrijeme raspao. Umjesto toga, premijerno je izvedena u sklopu Bernsteinove televizijske emisije *Omnibus, The World of Jazz*, 16. listopada 1955. godine. Prema nekim izvorima solist na premijeri bio je Al Gallodoro ⁴, dok drugi izvori navode da ju je premijerno izveo Benny Goodman, kome je djelo i posvećeno. Godine 1952. Bernstein je proširio originalnu partituru za standardni simfonijski orkestar, da bi ju iskoristio kao dio baleta u prvoj verziji mjuzikla *Wonderful Town*. Revidirana verzija Preludija, Fuge i Riffova nije preživjela i većina glazbe izrezana je iz konačne verzije partiture *Wonderful Town* s izuzetkom nekoliko fraza. 1998.

⁴Američki jazz klarinetist i saksofonist.

godine američki kompozitor Lukas Foss re-orkestrirao je ovo djelo za klarinet i simfonijski orkestar.

„Na ovaj ili onaj način, *Preludij, fuga i rifovi* koristi sve elemente o kojima smo razgovarali tijekom ovog vremena. Nadam se da ćete u njoj osjetiti nešto posebne ljepote jazza koju nisam uspio uhvatiti dok sam pisao kompoziciju. I nadam se da će naše istraživanje jazza danas pomoći da malo jasnije vidite zašto smatram ovu kompoziciju ozbiljnim primjerkom američke glazbe.”⁵

Bernstein je već 1940-ih godina pokazao interes za klarinet. Otkupio je jedan rabljeni instrument te samostalno naučio osnove sviranja. To ga je potaknulo da napiše Sonatu za klarinet i klavir 1942. godine i *Four Studies* za dva klarineta, dva fagota i klavir. Nažalost druga skladba nije nikada objavljena.

Darius Milhaud

Rođen je 4. rujna 1892. u Marseillu, Francuska. Milhaud je pokazivao izniman glazbeni talent od najranijih godina svog života. Odmah nakon završene osnovne škole upisan je na *Conservatoire de Paris*. Profesori su mu bili Paul Dukas i Charles-Marie Widor. Nije se dugo školovao jer je vrlo rano počeo stvarati zanimljive skladbe na originalan, sebi svojstven način jer su ga inspirirali razni glazbeni žanrovi i tradicije poput *jazza*, brazilske glazbe i klasične forme. Bio je jedan od prvih skladatelja koji je uvrstio korištenje dvaju ili više tonaliteta istovremeno što je njegovu glazbu činilo drugačijom u usporedbi s tradicionalnijim skladbama. Tijekom boravka u Rio de Janeiru stekao je znanje o brazilskim ritmovima te je u svojim radovima koristio živahne ritamske strukture koje su bile rijetke u zapadnoj klasičnoj glazbi. Slušajući Milhaudovu glazbu publika je najviše cijenila njegov način izražavanja emocija.

Za vrijeme Prvog svjetskog rata izrazio je želju prijaviti se u vojnu službu, ali je odbijen zbog zdravstvenih razloga.⁶ Brazil mu je postao privremeno boravište gdje mu je rasla inspiracija. S obzirom da nije mogao u vojsku, u Brazilu se zaposlio kao tajnik pjesnika Paula Claudela koji je tada bio veleposlanik francuske države. Milhaud je dio skupine skladatelja pod

⁵Citat Leonarda Bernsteina iz videozapisa: „*Leonard Bernstein – Prelude Fugue and Riffs 1955*”, 0:18 dostupno na platformi *YouTube*. Emisija *Omnibus: The World of Jazz*.

⁶Zbog artritisa nije bio primljen u vojnu službu.

poznatim nazivom *Les Six*.⁷ Pridružio im se ubrzo nakon završetka rata. 1925. godine oženio je Madeleine Milhaud, svoju rođakinju iz prvog koljena. Milhaud je imao „*zašto ne*” pristup komponiranju. Pristup je nastao na jednoj od radionica kompozitorskog foruma. Jedan od skladatelja uzastopno je propitkivao njegov odabir skladanja te zašto je dodao ideje koje nije bilo popularno koristiti u tadašnje vrijeme. Milhaud je na gomilu nepotrebnih pitanja odgovorio „*Zašto ne?*”. Zahvaljujući tome u 20. stoljeću uspio je skladati opus koji sadrži 443 dijela. Među njima se nalaze partiture za orkestralne kompozicije, komorne ansamble, klavir kao solistički instrument i klavir četveroručno, opere, solo glas i zbor, balet, kazalište i filmsku glazbu.

Koncert za klarinet i orkestar, opus 230 skladao je 1941. godine. Koncert je napisao kada je jedan period stvaralaštva proživio u Sjedinjenim Američkim Državama. Odlučio je provesti sedam godina u potpuno drugačijoj državi od njegovog rodnog kraja. Oakland, Kalifornija bilo je njegovo sjedište u tom razdoblju. Za to vrijeme bavio se dirigiranjem, podučavanjem drugih glazbenika i pisanjem skladbi po narudžbi. Upravo je Benny Goodman zatražio Milhauda ovaj koncert. Iz nepoznatih razloga Goodman ga nažalost nije izveo, ali koncert je premijerno izveden 1946. godine u prostorijama vojnog objekta gdje su smješteni američki marinci u Washingtonu. Koncert se sastoji od četiri stavka. Za formu stavaka odlučio je da će prva dva biti u bržem tempu, treći u izražajnom i sporom tempu te četvrti i završni stavak koji se vraća u živahan tempo. Prvi stavak karakterizira dinamičan početak, a nakon kratke uvodne orkestralne dionice, klarinet započinje svirajući melodiju u B-duru. Melodijski sadržaj ovdje podsjeća na pjevanje. Izražen je kroz dugotrajne i ekspresivne fraze te ne ostavlja puno prostora za artikulaciju. Klarinet, koji je dosad bio tek ugodan za uho, postaje sve virtuozniji prema kraju. Drugi stavak je više u plesnom karakteru i sadrži određenu količinu ritmičkih figura što mu daje kontrastnu razliku naspram prvog stavka. Počinje i završava u G-duru. Treći stavak je, kao što je već spomenuto, jedini polaganog tempa. Oznaka koja je vidljiva solistu na samom početku je *expressif*⁸ te omogućuje slobodu istraživanja boje tona i rezonance. Sekcija orkestra završava na dugo držanom tonu u A-duru, a klarinet vodi melodiju ispunjenom ukrasima kroz cijelu frazu. Četvrti stavak zbog napisanih isprekidanih i kraćih fraza podsjeća na drugi. Nakon uvodnih dvanaest taktova, klarinet preuzima temu koju je započeo orkestar i brzo evoluirao dok solo dionica postaje sve složenija. Milhaud ubacuje duhovitu

⁷ Grupa skladatelja koju čine pet Francuza (Georges Auric, Louis Durey, Darius Milhaud, Francis Poulenc i Germaine Tailleferre) te jedan Švicarac (Arthur Honegger).

⁸ Glazbeni izraz na francuskom jeziku koji označava emocionalno izražavanje pri izvođenju glazbe.

sekundarnu liniju osminki i šesnaestinki odmah nakon što klarinet predstavi glavnu melodiju. U ovom dijelu, dvije živahne melodije se međusobno nadopunjuju.

Darius Milhaud, najpoznatiji po svom baletu *Stvaranje svijeta* iz 1923. godine, pokazao je izuzetnu darežljivost prema drvenim puhačkim instrumentima tijekom svoje karijere, komponirajući solo i komorne radove. Posebno se ističu tri njegova djela za klarinet: *Sonatina za klarinet i klavir* (1927.), *Suita za violinu, klarinet i klavir* (1926.) te spomenuti koncert. Milhaudov koncert za klarinet nije tako izražajan i disonantan kao sonatina iz 1927., već je vrlo ugodno, tonalno usredotočeno djelo, bogato prekrasnim melodijama i buđenjem francuskog osjećaja. Klarinetistička dionica zahtjevna je, ali nije izvan mogućnosti izvođača. Glazbeni materijal dostupan je u klavirskom izvratku koji je izdao *Elkan Vogel Company* u Philadelphiji.

Bez obzira na relativno mirno i jednostavno odrastanje, Milhaud je proživio dva svjetska rata. Bio je vrlo dobro upoznat s gorčinom izgnanstva tj. bio je, kao Židov, izložen diskriminaciji i opasnostima. Pretrpio je niz reumatskih napada koji su ga mjesecima vezali uz krevet ili invalidska kolica. S druge strane, uvijek se mogao osvrnuti na bogatu i produktivnu glazbenu kreativnost, na mnoga zanimljiva putovanja, na obožavatelje i prijatelje u mnogim zemljama te na važnu ulogu koju je imao u povijesti francuske glazbe.

Francis Poulenc

Rođen je 7. siječnja 1899. u Parizu, Francuskoj. Na poticaj majke, počinje učiti klavir u petoj godini života. Skladatelji uz čija djela je krenuo svoju glazbenu naobrazbu bili su ponajviše Mozart, Schubert i Chopin. Poulencov ujak, Marcel Royer, zaslužan je za vođenje mladog Francisca na komične opere, komedije i avangardne koncerte. Marcel mu je otkrio Stravinskijeve balette *Petruška* i *Posvećenje proljeća* te mu Stravinski ostaje kao jedan od velikih uzora kroz cijelo životno stvaralaštvo. Poulencov otac želio je da se Francis bavi s još nečim osim glazbe kako bi se školovao i obrazovao u različitom području. Zbog toga ne upisuje konzervatorij. Ubrzo upoznaje katalonskog profesora klavira Ricarda Viñesa. Od 1914. do 1917. godine Viñes podučava Poulenca o glazbi njegovog doba, a u to spadaju Claude Debussy, Igor Stravinsky i Eric Satie. 1918. godine upoznaje skladatelja Manuela de Fallu. Iste godine nastaju Poulencove prve skladbe koje su, uz pomoć Igora Stravinskog, objavljene u *London Publisher Chester* katalogu. Radi se o skladbama *Toréador*, libretima sastavljenim prema poemama Jeana Cocteauoa, sonata za dva klarineta, sonata za klavir četveroručno i stavka *Perpétuels*. Kao i Milhaud, bio je dio grupe skladatelja, *Les Six*, formirane 1920. godine.

Sonata za klarinet i klavir skladana je 1962. godine. Poulenc je odlučio posvetiti sonatu svojem prijatelju i kolegi Arthuru Honeggeru. Njegovo ime se također nalazi u grupi skladatelja *Les Six*. Struktura sonate sadrži tri stavka: 1. *Allegro tristamente (Allegretto – Très calme – Tempo allegretto)*, 2. *Romanza (Très calme)*, 3. *Allegro con fuoco (Très animé)*. Benny Goodman je trebao, nakon što je naručio skladbu, premijerno izvesti sonatu uz pratnju skladatelja. Na veliku žalost, 30. siječnja 1963. godine, Poulenc je iznenada preminuo od srčanog udara. Nedovršena sonata pronađena je taj dan na njegovom radnom stolu. Bilo je uočljivo da su zapisi još uvijek bili svježi. Uzimajući u obzir da se sve dogodilo neočekivano, angažiran je urednik kako bi se utvrdio zapis pojedinih nota i kako bi se umetnule odgovarajuće dinamike i artikulacija gdje je nedostajalo. Nakon što su dovršili posljednja ispravljanja praižvedba je konačno održana, tri mjeseca kasnije, 10. travnja 1963. u dvorani *Carnegie Hall*. Izvođači su bili Benny Goodman i Leonard Bernstein. Bez obzira što Poulenc nije doživio praižvedbu vlastite skladbe ne znači da ju nije svirao prije toga. Probe je odrađivao s francuskim klarinetistom André Boutardom i klaviristom Jacquesom Févrierom. Harold Charles Schonberg, glazbeni kritičar njujorških novina *The New York Times*, opisao je Poulencov rad kao savršenstvo. Kreirao je s besprijekornom vještinom, a njegova glazba izražava iznimnu cjelovitost, stil i sofisticiranost. Sonata sadrži Poulencov karakterističan način skladanja. Razigrani tematski elementi isprekidani melodičnom srednjom dionicom koje možemo uočiti u prvom stavku. Drugi stavak je prepun emocija i dugih fraza, a slušajući treći stavak može se primijetiti da mu je za vrijeme skladanja nedostajalo inspiracije. Treći stavak zvuči poprilično repetitivno i nedostaje raznolikost u melodijskim motivima. Odabrao je nekoliko motivskih figura na temelju kojih je odlučio raditi varijacije i kombinirati ih međusobno. Koristio je ideju dodjeljivanja melodijske linije klaviru koju je preuzeo iz dionice klarineta te nakon odsvirane teme vraća ju klarinetu i ponavlja u različitim tonalitetima. Navedeni primjeri vidljivi su u notnom primjeru počevši od velikog broja 6 do velikog broja 9.

⑥ *a tempo subito*

⑦

⑧

⑨

The image shows four staves of music for the clarinet. The first staff begins with a circled '6' and the instruction 'a tempo subito'. The music features a series of eighth and sixteenth notes, some with slurs and accents. The second staff has a circled '7' and continues the melodic line. The third staff has a circled '8' and shows a change in dynamics to 'f'. The fourth staff has a circled '9' and ends with a 'mf' dynamic marking.

Notni zapis 3: Ulomak trećeg stavka Sonate za klarinet i klavir Francisa Poulenca od velikog broja šest, dionica klarineta

⑦

⑧

The image shows two systems of piano accompaniment. The first system, starting with a circled '7', shows the right hand playing chords and the left hand playing a rhythmic pattern of eighth notes. The second system, starting with a circled '8', shows the right hand playing a melodic line and the left hand playing a rhythmic pattern. Dynamics include 'f' and 'mf'.

Notni zapis 4: Ulomak trećeg stavka Sonate za klarinet i klavir Francisa Poulenca od velikog broja sedam, dionica klavira

U suštini, trećem stavku nedostaje različitih motiva i zbog toga ostavlja dojam manjka kreativne energije. Dinamičkih raspona zapisao je dovoljno kroz stavak, ali najčešće su izvođači ti koji ne uspiju prikazati dovoljnu razliku od fraze do fraze ili ne uspiju emocionalno doprijeti do slušatelja.

Paul Hindemith

Rođen je 16. studenog 1895. u njemačkom gradu Hanauu. Smatra se jednim od glavnih njemačkih skladatelja i glazbenih teoretičara prve polovice 20. stoljeća. Kroz svoje radove se trudio upotrebljavati tradicionalni harmonijski sustav kojemu su težili i mnogi drugi skladatelji. Odnosi se na proširene tonalitete kako bi mogli češće koristiti disonance i različite moduse te na taj način automatski imaju veću slobodu u izražavanju prilikom skladanja. Hindemith je razvio termin *Gebrauchsmusik* što u prijevodu znači *glazba za upotrebu*. Smatrao je da se glazba treba koristiti i u javnosti među društvom. Stoga *Gebrauchsmusik* sadrži kompozicije za svakodnevnu upotrebu kao što su radijske emisije, festivali, razne svečanosti te edukativne svrhe. *Gebrauchsmusik* osnovan je kao ideja da nastupaju talentirani amateri, a ne virtuozi. To je moderna reakcija u odnosu na intelektualne i tehničke složenosti glazbe 19. i 20. stoljeća kojima se inače ističu profesionalni instrumentalisti te na taj način isključuju amatera iz aktivnog sudjelovanja. Cilj svega je pružiti neprofesionalnom glazbeniku kompoziciju sukladnu sposobnostima izvođača dovoljno da na licu mjesta može proizvesti što mu prvo dođe bez prethodne pripreme tj. improvizirati. U kasnijim godinama Hindemith je odbacio termin *Gebrauchsmusik* jer je taj pojam implicirao da je glavni cilj biti koristan ili prilagođen određenoj razini interpretiranja. Hindemith je vjerovao da bi svaka vrsta glazbe trebala imati vrijednost sama po sebi, neovisno o tome tko ju i na koji način izvodi.

„Uvijek će se razlikovati između dva suprotna tipa muziciranja: izvođenje i sviranje za sebe. Izvođenje je profesija muzičara, dok je sviranje za sebe aktivnost amatera”.⁹

Nakon što je napisao jednu od kantata izjasnio se: „Ova glazba nije napisana ni za koncertnu dvoranu ni za umjetnika. Njezina je namjera pružiti zanimljiv i novi materijal za vježbanje ljudima koji žele pjevati i svirati radi vlastitog užitka ili nastupati za malu skupinu srodnih duša.”¹⁰

⁹ Citat iz Hindemithove knjige za djecu *Wir Bauen Eine Stadt*, dostupno na <https://www.hindemith.info/en/life-work/biography/1918-1927/work/gebrauchsmusik-music-for-use/>

¹⁰ Paul Hindemith, predgovor kantate *Frau Musik*, op. 45, br. 1



Slika 5: Paul Hindemith i Benny Goodman, 1947. godine

Hindemith i Goodman počeli su se nalaziti 1941. godine, ali zbog Drugog svjetskog rata Goodman je odgodio sve narudžbe njemačkih skladatelja za kasnije. 1947. godine ponovno su počeli dogovarati ideju za novu skladbu te nastaje **Koncert za klarinet i orkestar** napisan po narudžbi Bennyja Goodmana. Premijera je održana 11. prosinca 1950. godine uz *Philadelphia Orchestra* pod vodstvom maestra Eugena Ormandyja. Hindemith se trudio skladati u stilu u kojem će Goodmanu biti izvedivo i ugodno svirati. Poznavajući Goodmanove sviračke vještine, Hindemith je želio da izvođač može uživati nastupajući kako bi prenio svoju virtuoznost na publiku koja sluša. Nakon premijere, koncert nije izvođen do 1955. Glazbeni kritičari komentirali su kako bi im se Hindemithov rad više svidio samo da je dopustio Goodmanu da improvizira kroz skladbu. Stajalište kritičara mijenjalo se kroz godine te su naučili cijeniti skladbu takvu kakva je.

Ovaj koncert primjer je *Third Stream* žanra u *jazzu*. Elementi karakteristični za ovaj žanr uključuju harmonijsku strukturu, ritamske motive i improvizaciju. U standardnoj klasičnoj praksi *Third Stream* sadrži pravilniji oblik elemenata karakterističnih za skladanje i orkestraciju. Takav stil, **po uzoru na klasične skladbe**, koristi se standardnom strukturom i melodijama, polimetrijom, harmonijama, osnovnim kvintakordima te dodatnim instrumentima u orkestru kao što su bas klarinet, harfa i klavir. Skladanje **po uzoru na jazz žanr**, *Third Stream* koristi se *blues* i *jazz* ljestvicama, sinkopiranim ritmovima i artikulacijama, harmonijama, akordima s 9, 11 i 13 tonova, modulacijama, raznolikim bojama tonova te od instrumenata dodaje klavir i saksofon. Bennyja Goodmana smatrali su *Third Stream* glazbenikom jer je bio sposoban uspješno svirati dva različita žanra. U tome mu je poprilično pomogao dodatak klasičnog repertoara na već utvrđeno i prošireno znanje o repertoaru *jazza*.

Morton Gould

Rođen je 10. prosinca 1913. u Richmond Hillu, New York. Bio je najstariji od četvero djece. S obzirom na to da dolazi iz obitelji koja nije imala naviku baviti se glazbom, nevjerojatno je da su Goulda smatrali čudom od djeteta. Prvi koncert održao je već s pet godina

na *Brooklyn Academy of Music*, a nastupio je izvedeći svoju prvu skladbu. Njegovu obitelj zadesila je teška financijska situacija oko 1926. te su bili primorani prodati klavir koji je za njega imao i sentimentalnu vrijednost. Gould je prestao pohađati školu, a počeo je održavati recitale temeljene na improvizaciji i nastupe raznolikog kazališnog programa koji su uključivali ples, pjevanje i komediju u stilu kratkih točaka. S napunjenih 18 godina zaposlio se na svojem prvom radnom mjestu kao stalni klavirist radija *City Music Hall*. Studirao je na *Julliard School of Music* (tada se zvao *Institute of Musical Art*), a do svoje 21. godine usavršio se u skladanju, dirigiranju i organiziranju orkestralnih programa za tjedne radijske emisije. U jednom periodu života radio je kao glazbeni direktor tadašnje popularne emisije *Chrysler Hour* i istovremeno pisao simfonijsku glazbu koju su izvodili dirigenti poput Artura Toscaninija, Artura Rodzińskog i Leopolda Stokowskog. Inspiriran za daljnjim razvojem glazbe ugledao se na tradicionalnu narodnu glazbu, etničke glazbene stilove, plesne rituale te običaje specifične za određenu kulturu. Orkestralna djela, po kojima je bio najpoznatiji, stvarao je nadahnut *jazzom*, folklorom, duhovnim pjesmama, *gospelu* i latinoameričkoj glazbi.

Derivacije za solo klarinet i plesni bend skladano je 1955. godine za Bennyja Goodmana, a 1965. godine snimljeno je za album pod nazivom *Meeting at the Summit* gdje je Goodman bio solist i Morton Gould dirigent. Sastoji se od četiri stavka: 1. *Warm-up* (Zagrijavanje), 2. *Contrapuntal Blues* (Kontrapunktni blues), 3. *Rag* (kao glazbeni žanr *ragtime*¹¹) i 4. *Ride Out* (Izlazak). Kompozicija je vrlo pažljivo oblikovana s jasnom organizacijskom shemom koristeći *jazz* stil skladanja. Skladano je za scenski bend koji se sastoji od četiri saksofona, tri trube, tri trombona, kontrabasa, klavira i dva seta udaraljki. Na temelju *Derivacija* postavljen je balet pod nazivom *Clarinate* te su ga izvodili plesači njujorškog baleta. Kasnije se izvodilo pod nazivom *Jive*.

Benny's Gig, osam dua za klarinet i kontrabas nastali su 1962. godine kada se Benny Goodman spremao za turneju po Sovjetskom Savezu, tada najvećoj državi na svijetu. Neovisno o tome što je Morton Gould posvetio dua isključiva Bennyju, u zapisanim notama pružio je priliku jednom i drugom instrumentu da ste istaknu svojim solo nastupima. Osmi duo napisan je tek 1979. godine kao čestitka Goodmanu za njegov 70. rođendan.

¹¹ *Ragtime* se smatra stilom sviranja za klavir solo s time da svaka ruka svira drugačiji ritam i melodiju. Lijeva ruka ima ulogu pratnje, a desna ruka kombinira melodije sinkopiranih ritmova. Za razliku od *jazza*, *ragtime* ne sadrži improvizaciju.



Slika 6: Benny Goodman i Morton Gould na fotografiji naslovne stranice CD-a „Carl Nielsen: Koncert za klarinet i orkestar, op 57.”

„Dragi Benny, što da jedna osoba napravi za posebnog dugogodišnjeg prijatelja i super kolegu na poseban rođendan? Da si napunio 70. godinu prije inflacije, poseban dar vrijedan ovog događaja bio bi odgovor. S obzirom na okolnosti i kao posljednji od onih koji malo troše, razmišljao sam i razmišljao te napokon odlučio napisati skladbu za tebe – s dvije dionice, ni više ni manje!”... „Nadam se da ćeš biti zadovoljan – čak i da nisi sada si zaglavio s time, a povrat nije moguć. Između ostalog, koliko Bennyja Goodmana postoji, u bilo kojoj dobi ili u bilo kojem vremenu? Budi mi dobro, budi sretan i nastavi svirati. Čestitke, Morton.”¹² (Gould, 1979.)

¹²Macfarlane, J. 2023. *A Clarinet Almanac* stranica 30, Mortonova čestitka Goodmanu za njegov 70. rođendan.

Zaključak

Benny Goodman je jedinstven među glazbenicima jer je izrastao iz svijeta *jazz* glazbe bez formalnog klasičnog obrazovanja, a zahvaljujući vlastitom naporu i talentu uspio je osvojiti i klasični repertoar. Nasuprot tome, ostali glazbenici poput Previn, Astora Piazzolle, Keith Jarretta¹³, Paquita D'Rivere¹⁴ i Chick Coree¹⁵, prošli su kroz sustavno obrazovanje unutar okvira klasične glazbe prije nego što su se odlučili posvetiti *jazzu*. Skladatelji koji očigledno iskorištavaju elemente ovog žanra su: Dimitri Shostakovich, Aram Khachaturian, Boris Papandopulo, Geroge Gershwin, Malcolm Arnold i Gunther Schuller.

Jazz je imao značajan utjecaj na skladatelje koji su pisali glazbu za Bennyja Goodmana. Njegovo eksperimentiranje glazbom potaknulo je skladatelje da i sami koriste iste ili slične ideje u svojim kompozicijama *jazz* žanra te ih natjeralo da istraže nove stilove, harmonije i ritmove koje će koristiti u svojim skladbama klasičnog stila. Zahvaljujući radijskim emisijama i *Long-Play* pločama *jazz* je dobio dvije nove platforme za širenje. 1920-ih godina radio stanice počele su prenositi nastupe uživo iz klubova i koncertnih dvorana te je na taj način omogućeno široj publici da po prvi put čuje *jazz* glazbu diljem svijeta. *Long-Play* ploče uvedene su 1950-ih godina što je omogućilo glazbenicima snimanje duljih kompozicija (koje sadrže improvizaciju) s boljom kvalitetom zvuka. *Jazz* albumi su na taj način postali dostupni i u trgovinama. Prije ovog žanra neki su kompozitori u svojoj glazbi koristili tradicionalne napjeve i plesove, a sada im je *jazz* stvorio široke mogućnosti za pronalazak inspiracije.

S obzirom na dinamičnost i naprednost *jazza*, bilo je očekivano da će se takav stil skladanja sve više koristiti u klasičnoj glazbi. Razvoj tehnologije, promjene u društvenim normama i interakcija među glazbenicima omogućili su razmjenu ideja između različitih glazbenih žanrova.

Bitno je istaknuti da, unatoč postignućima i utjecajima skladatelja o kojima učimo danas, mnogi od njih nisu imali povlašteno djetinjstvo i okolinu koja ih je maksimalno poticala u njihovom radu. Neki od njih (Benny Goodman, Darius Milhaud, Francis Poulenc i Morton Gould), suočavali su se s raznim preprekama te su bili primorani samostalno pronalaziti načine kako ostvariti svoje glazbene ambicije. Bez obzira na žanr, suočavali su se s osobnim i profesionalnim poteškoćama što naglašava da su *jazz* i klasična glazba povezani, ne samo

¹³ Američki *jazz* klavirist, saksofonist i skladatelj.

¹⁴ Kubansko-američki saksofonist, klarinetist i skladatelj.

¹⁵ Američki *jazz* klavirist.

umjetničkim pristupom, već i sličnostima životnih izazova. Njihova ustrajnost u prevladavanju prepreka naglašava važnost o predanosti u glazbi.

Popis Literature

<https://www.allmusic.com/composition/concerto-for-clarinet-orchestra-or-piano-op-230-mc0002403380> (pristupljeno: 9. travnja 2024.)

<https://www.balanchine.com/Ballet/clarinade> (pristupljeno: 8. svibnja 2024.)

<https://blogs.loc.gov/nls-music-notes/2020/08/darius-milhaud-and-the-americas/>
(pristupljeno: 15. svibnja 2024.)

<https://www.classicfm.com/composers/arnold/guides/malcolm-arnold-life/>
(pristupljeno: 15. svibnja 2024.)

<https://dariusmilhaud.org/biography/> (pristupljeno: 2. svibnja 2024.)

<https://www.hindemith.info/en/life-work/biography/1918-1927/work/gebrauchsmusik-music-for-use/> (pristupljeno: 7. svibnja 2024.)

<https://historisches-museum-frankfurt.de/de/node/33545> (pristupljeno: 9. svibnja 2024.)

https://www.hyperion-records.co.uk/dw.asp?dc=W23827_311836
(pristupljeno: 12. svibnja 2024.)

<https://interlude.hk/the-modern-patron-benny-goodman/> (pristupljeno: 25. ožujka 2024.)

<https://www.jazzinamerica.org/lessonplan/5/1/250> (pristupljeno: 11. svibnja 2024.)

https://www.jewishvirtuallibrary.org/benny-goodman?utm_content=cmp-true
(pristupljeno: 25. ožujka 2024.)

<https://www.kennedy-center.org/artists/g/go-gz/morton-gould/> (pristupljeno: 8. svibnja 2024.)

<https://www.laphil.com/musicdb/pieces/1295/clarinet-concerto> (pristupljeno: 25. ožujka 2024.)

Leonard Bernstein – Prelude Fugue and Riffs 1955, 0:18 dostupno na platformi *YouTube*
<https://www.youtube.com/watch?v=T3JYIHS5KHw&t=44s> (pristupljeno: 3. svibnja 2024.)

Macfarlane, J. (2023.) *A Clarinet Almanac*. *Google Books*. New York: *Austin Macauley Publishers*

https://www.google.hr/books/edition/A_Clarinet_Almanac/4SO8EAAAQBAJ?hl=hr&gbpv=1&dq=clarinet+almanac&pg=PP3&printsec=frontcover (pristupljeno: 12. svibnja 2024.)

<https://medium.com/@medfarhanananda/the-influence-of-vinyl-records-on-music-listening-and-society-5057bb3fe962> (pristupljeno: 21. svibnja 2024.)

<https://www.naxos.com/MainSite/BlurbsReviews/?itemcode=8.573032&catnum=573032&filetype=AboutThisRecording&language=English> (pristupljeno: 8. svibnja 2024.)

<https://poulenc.fr/en/biography/> (pristupljeno: 4. svibnja 2024.)

https://sllmf.org/archive/notes_for_99.html (pristupljeno: 25. ožujka 2024.)

Sutherland, Adria Leigh, "*PARTNERSHIPS AND CREATION: A BRIEF HISTORY OF CLARINETIST-COMPOSER PARTNERSHIPS AND HOW THEY CONTRIBUTED TO CLARINET LITERATURE, AND THE INFLUENCE OF ROBERT SPRING ON CONTEMPORARY COMPOSITIONAL OUTPUT FOR THE CLARINET*" (2018). *Theses and Dissertations--Music*. 111.

https://uknowledge.uky.edu/music_etds/111 (pristupljeno: 23. svibnja 2024.)

(originalni izvor: Crow, T. (1976.) *Bartók Studies*. Detroit: *Information Coordinators*, stranica 131)

<https://www.touchoftonga.com/DavidMulliss/benny-goodman.html>

(pristupljeno: 9. svibnja 2024.)

<https://www.wisemusicclassical.com/work/28307/Derivations-for-Solo-Clarinet-and-Dance-Band--Morton-Gould/> (pristupljeno: 8. svibnja 2024.)

Popis slika

Slika 1: Béla Bartók, Jozsef Szigeti i Benny Goodman u sastavu za izvedbu *Kontrasta*
<https://www.gettyimages.de/detail/nachrichtenfoto/composer-bela-bartok-seated-at-grand-piano-accompanies-nachrichtenfoto/3232859?adppopup=true> (pristupljeno: 12. svibnja 2024.)

Slika 2: *Tarogato* klarinet <https://en.wikipedia.org/wiki/T%C3%A1rogat%C3%B3>
(pristupljeno: 1. svibnja 2024.)

Slika 3: Aaron Copland kao dirigent *Los Angeles Philharmonic* i Benny Goodman kao solist
<https://www.loc.gov/item/2023781728/> (pristupljeno: 12. svibnja 2024.)

Slika 4: Leonard Bernstein i Benny Goodman na probi oko 1946. – 1948. godine
<https://www.wqxr.org/story/classic-benny-goodman-king-swing-classical-career/>
(pristupljeno: 8. svibnja 2024.)

Slika 5: Paul Hindemith i Benny Goodman, 1947. godine
<https://www.walesartsreview.org/live-bbc-now-theses-of-travel-2/> (pristupljeno: 13. svibnja 2024.)

Slika 6: Benny Goodman i Morton Gould na fotografiji naslovne stranice CD-a *Carl Nielsen: Koncert za klarinet i orkestar, op 57*.

<https://www.discogs.com/release/9890376-Nielsen-Benny-Goodman-Morton-Gould-Conducting-The-Chicago-Symphony-Clarinet-Concerto-Symphony-No-2-T>
(pristupljeno: 13. svibnja 2024.)

Popis notnih zapisa

Notni zapis 1: Ulomak code *Koncerta za klarinet, gudače, klavir i harfu*, taktovi 460 – 463
(Copland, *Koncert za klarinet, gudače, klavir i harfu*, izdao Boosey&Hawks)

Notni zapis 2: Ulomak code iz *Koncerta za klarinet, gudače, klavir i harfu*, taktovi 464 – 468
(Copland, *Koncert za klarinet, gudače, klavir i harfu*, izdao Boosey&Hawks)

Notni zapis 3: Ulomak trećeg stavka *Sonate za klarinet i klavir* od velikog broja šest, dionica klarineta (Poulenc, sonata, izdao *Chester Music*)

Notni zapis 4: Ulomak trećeg stavka *Sonate za klarinet i klavir* od velikog broja sedam, dionica klavira (Poulenc, sonata, izdao *Chester Music*)